

Újvidék, 1894. december 16. – Budapest, 1966. augusztus 8.

Középosztálybeli értelmiségi család fia. A fiumei olasz gimnáziumban érettségizett 1912-ben, majd beiratkozott a budapesti Királyi Magyar Tudományegyetem jogi karára. 1915-ben behívták a 20. honvéd gyalogezredbe. 1916-ban orosz hadifogságba került, egy Vlagyivosztok melletti fogolytáborba vitték, ahonnan 1920-ban tért haza az időközben Kecskemétre került szüleihez. Budapesten, illetve Bécsben befejezte a tanulmányait, 1922-ben doktorátust szerzett, majd ügyvédi és bírói vizsgát tett. Gyakornoki évei után, 1924-ben Kecskeméten ügyvédi irodát nyitott. Testvére emigrálása után átvette annak praxisát, a „szegények ügyvédjeként” vált ismertté a városban. Maga is marxista lett. 1928-ban a Madzsar József szerkesztette Társadalmi Lexikonban jelentek meg az első írásai. 1929-től sorra írta tanulmányait a munkásmozgalom problémáiról, valamint az agrárkérdésről. Ritkán publikált a saját nevéen. 1937 után megritkultak a cikkei, a baloldali ideológiai csatározásoktól a marxista történettudomány művelésébe vonult vissza. A két világháború között a kecskeméti Egyetemes Református Jogakadémián is tanított. 1928-tól a Magyarországi Szociáldemokrata Párt tagjaként a kecskeméti szervezet titkára. Ugyancsak 1928-ban az MSZDP képviselőjeként bekerült a városi törvényhatósági bizottságba. 1929-ben bekapcsolódott az illegális kommunista párt munkájába, neve szerepelt a horthysta rendőrség baloldaliakat és kommunistákat nyilvántartó „fekete könyvében”. A német megszállás után, 1944. április–október között internálási eljárás során két alkalommal is letartóztatták. 1944. november–decemberben a felszabadított Kecskemét polgármestere volt. 1944. december 17-én az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagjává választották. Az 1945. november 4-i nemzetgyűlési választásokon a Pest-Pilis-Solt-Kiskun és Bács-Bodrog vármegyei választókerületből ismét bejutott a törvényhozásba. Ettől kezdve – külszolgálatát leszámítva – haláláig Pest-Pilis-Solt-Kiskun, Bács-Kiskun, illetve később Heves megye képviselőjeként tevékenykedett. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány megalakulásától, 1944. december 22-től 1947. szeptember 24-ig folyamatosan népjóléti miniszter. A Magyar Kommunista Párt, később a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének a tagja. 1947. szeptember 24-től 1948. március 5-ig tájékoztatásügyi, majd öt hónapon át, 1948. augusztus 5-ig külügyminiszter volt. Ezután rendkívüli és meghatalmazott nagyköveti rangban 1948. szeptember 10-ével Székfű Gyula utódjaként megbízták a moszkvai magyar nagykövetség vezetésével. 1948. október 13-tól hatáskörét kiterjesztették a Finn Köztársaság területére is. Képviselői mandátumáról 1948. november 16-án mondott le. 1949. október 1-jétől az átszervezett Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja. 1949. november 29-től haláláig részt vett az MTA Elnöksége, és mint a történelemtudományi bizottság elnöke a II. osztály vezetősége munkájában. Megalakulásától, 1949-től a Történettudományi Intézet igazgatója, és egyetemi tanár az Eötvös Loránd Tudományegyetemen. Moszkvából visszatérve 1950. július 17-én kinevezték igazságügy-miniszterré, majd az 1952-es kormányátalakítás során, november 14-én ismét a külügyi tárcát bízták rá; 1953. július 2-ig irányította a minisztériumot. Az 1953-as fordulat után a Legfelsőbb Bíróság elnöke (1953. július 24.–1954. október 30.), e tisztsége révén vezető szerepe volt a törvénysértések áldozatainak a rehabilitálásában. 1954. október 30-tól 1956. október 31-ig ismét igazságügy-miniszter. 1956 után visszavonult a közvetlen politizálástól,

visszatért a Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézetébe. 1957-től haláláig az Eötvös Loránd Tudományegyetem történelmi materializmus tanszéke vezető professzora. A krakkói Jagelló Egyetem 1964-ben díszdoktorrá avatta. Történész pályája elején, még a két világháború között a francia forradalommal és a francia munkásmozgalommal kezdett el foglalkozni, azután a földbirtokviszonyok alakulása, majd a parasztság osztálytagozódása – az osztályok történeti kialakulása – került érdeklődése homlokterébe. 1945 előtt írt munkáiban fellépett a nacionalizmus és a dogmatizmus ellen. 1960-tól tanulmányok egész sorában foglalkozott a nemzeti kérdéssel, kiterjedt szakmai-ideológiai vitát kezdeményezve téziseivel. Mint a hazai marxista történetírás egyik vezető személyisége, az 1964-ben megjelent összefoglalás, a kétkötetes Magyarország története főszerkesztője. 1958-tól a Magyar Történelmi Társulat háromszor választotta elnökévé. 1949-től a Századok című folyóirat szerkesztőbizottságának a tagja, 1957 és 1962 között elnöke. 1958-tól az Acta Historica főszerkesztője. Hosszú ideig tagja volt a Magyar Nemzet szerkesztőbizottságának is. Az Interparlamentáris Unió magyar csoportjának 1955-től tagja, majd 1963-tól elnöke.